

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ШКОЛІ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Васьков Ю.В.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

DOI: 10.17309/tmfv.2016.4.1174

Анотація:

Мета: визначити шляхи удосконалення освітнього процесу з фізичної культури в загальноосвітньому навчальному закладі на основі впровадження інноваційних підходів до організації діяльності учнів.

Матеріали і методи: досвід організації освітнього процесу з фізичної культури свідчить про відсутність упровадження інноваційних підходів у діяльність загальноосвітніх навчальних закладів на основі особистісно-орієнтованого навчання.

Результати: визначено актуальні проблеми удосконалення навчально-виховного процесу на уроках фізичної культури. Розглядаються теоретичні аспекти та умови впровадження в навчальний процес таких сучасних інноваційних підходів як: культурологічний, компетентнісний, синергетичний, аксіологічний, акмеологічний та ін. Розкриваються шляхи впровадження зазначених підходів у реальний навчальний процес. Досліджуються наслідки впливу інноваційних підходів на забезпечення в навчально-виховному процесі особистісно-орієнтованого навчання.

Висновки: доведено, що впровадження інноваційних підходів сприяє підвищенню рівня організації навчально-виховного процесу на основі особистісно-орієнтованого підходу до учнів. Визначено певні ускладнення під час організації навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів на основі впровадження інноваційних підходів.

Ключові слова: навчання; особистісно-орієнтований підхід; культурологічний; компетентнісний; синергетичний; аксіологічний; акмеологічний; діяльнісний підходи.

Постановка проблеми. Багато років у загальноосвітніх навчальних закладах використовувався традиційний «знанняєво орієнтований» підхід до організації навчального процесу, який має свою історію, починаючи з Я.А. Коменського. Але поруч із ним існував і гуманістичний підхід, де увага акцентувалася на співпраці учасників навчального процесу. Гуманістичний підхід до навчання упродовж тривалого часу існував у вигляді теоретичної ідеї і певних декларацій, але не знайшов науково обґрунтованого втілення в дидактичні системи й моделі.

На сучасному етапі відбуваються зміни освітньої парадигми щодо особистісно-орієнтованого навчання. Частково у фізичному вихованні ці питання висвітлені в підходах до планування навчальної роботи в школі [Худолій, О., 2008], технології навчання [Худолій, О., 2009], методології педагогічного контролю [Іващенко, О., Карпунець, Т., & Крїнін, Ю., 2014; Ivashchenko, O., Khudolii, O., Yermakova, T., Iermakov, S., Nosko, M., & Nosko, Y., 2016]. На впровадження даного напрямку звертають увагу як державні документи (Закон України про освіту, Національна доктрина розвитку освіти), так і дослідження науковців, які присвячені модерніза-

ції масового фізичного виховання [Бальсевич В.К., Лубишева Л.І., 2003]; змісту освіти [Іванова Є.І. та ін., 2005; Лебедев О.Є., 2006]; шкільним технологіям [Рибалко Л.С., 2008; Хуторської А.В., 2007]; особистісно-орієнтованому навчанню [Якиманська І.С., 1996; Rogers E.M., 1983; Dave R.H., 1973; Glaser N., 1997]. В останні роки в дидактиці починаються теоретичні пошуки різних підходів до організації навчально-виховного процесу: особистісно-орієнтований, культурологічний, компетентнісний та інші. У цих підходах, на відміну від традиційних, розкриваються різні уявлення про освітні завдання, зміст, форми й методи організації навчального процесу, фактичні результати дослідження їх позитивного впливу.

Метою нашого дослідження є визначення шляхів удосконалення навчального процесу з фізичної культури в загальноосвітньому навчальному закладі на основі впровадження інноваційних підходів до організації діяльності учнів [Васьков Ю.В., 2006а, 2006б, 2010].

Матеріали і методи

Об'єкт дослідження — навчально-виховний процес на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах, а предметом — теоретичні засади впровадження інноваційних підходів в організацію цього процесу.

До основних завдань дослідження необхідно віднести:

1. Визначити номенклатуру інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

2. Розкрити сутність інноваційних підходів та їх відмінності від традиційної системи організації навчально-виховного процесу.

3. Визначити шляхи впровадження інноваційних підходів в практику організації фізичного виховання загальноосвітніх навчальних закладів.

Провідними методами дослідження є спостереження за навчальним процесом на уроках фізичної культури, вивчення навчальної документації, аналіз літературних джерел, теоретичні узагальнення.

Результати дослідження. Дискусія

У процесі впровадження **особистісно-орієнтованого підходу** провідна мета полягає у створенні умов для максимального розвитку особистості учня, його здібностей, схильностей і потреб. Стосунки між вчителем і учнями повинні носити суб'єктно-суб'єктний характер. Учитель під час організації навчального процесу створює умови, щоб переконатися, що його вплив сприяє розвитку кожного учня як особистості й спостерігаються позитивні зміни, що відбулися у нього в період навчання. Учень є предметом власної суб'єктної діяльності, він визначає проблеми, що виникають у процесі вирішення навчальних завдань і визначає шляхи та засоби їх вирішення. Фіксованого змісту фізкультурної освіти в особистісно-орієнтованому підході не існує: на основі того змісту, що пропонує учитель, учень його конкретизує у процесі навчання. Основними методами навчання є діалог вихователя та учнів, самостійна робота учнів із навчальною інформацією, виконання творчих завдань тощо. До основних форм навчання викладачів, з метою впровадження особистісно-орієнтованого підходу автори, що його досліджують, включають: освітні семінари, майстер класи, тренінги, соціальну практику тощо. Важливу роль у реалізації зазначеного відіграє грає самоосвіта. У чистому вигляді, відзначає ряд науковців, особистісно-орієнтованого підходу в сучасній практиці навчання не існує, використовуються лише деякі з його елементів. Під час реалізації цього підходу звертається особлива увага на можливість учнів здійснювати певний вибір у процесі навчання для прийняття обґрунтованих рішень. По-друге, посилюється роль методів, що базуються на діалогічності. У змісті освіти визначається особиста значущість навчального матеріалу для учня. Матеріал, що вивчається, узгоджується з особистими смислами учня, його системою цінностей, емоційною сферою. Теорія особистісно-орієнтованого підходу до виховання та освіти має декілька напрямів розвитку: антропоцентричний

[Роджерс Е., 1983]; психолого-педагогічний (концепція базується на принципі суб'єктності [Якиманська І. С., 1996]; культурологічний — концепція особистісно-орієнтованого навчання [Бондаревська Е. В., 1997].

Культурологічний підхід до змісту освіти та організації навчального процесу був розроблений і науково обґрунтований у 80-х роках ХХ століття, командою дослідників під керівництвом Краєвського В.В., Лернера І.Я., Скаткіна Н. А. (1983). Бондаревська Е. В. (1997) також використовує культурологічний підхід, але з точки зору особистісно-орієнтованого навчання. Культурологічний підхід на її думку — це засвоєння змісту освіти через призму поняття «культура». Питання культурологічного підходу в розробці змісту освіти розглядали дослідники Сполучених Штатів Америки. Так Glaser N. (1997) розглядає можливість реалізації полікультурного підходу який передбачає два основні компоненти: 1) засвоєння учнями власної етнічної культури; 2) навчання учнів у культурному середовищі. У концепції Краєвського В. В. (2004) зміст освіти є педагогічно адаптованим соціальним досвідом, який включає: знання, способи діяльності інтелектуального й практичного характеру, досвід творчого використання знань і способів діяльності, досвід емоційно-ціннісного ставлення до засвоєного, до світу, до самого себе. Доречно буде звернути увагу на те, що при розробці цієї концепції вона не мала назву «культурологічна». Першим Лернер І.Я. (1983) висловив думку, що «соціальний досвід» у найширшому розумінні потрібно вважати «культурою», тому що саме «культура» є своєрідною сходинкою між життєдіяльністю поколінь і джерелом розвитку суспільства, стає частиною навчального процесу.

У другій половині 20-го століття розробляється концепція системи безперервної освіти. Dave R. (1973) розвиває ідею «ключових компетенцій», яка була розглянута на Раді Європи (17—30 березня 1996 р., Берн, Швейцарія). Відносно реформування змісту освіти ця ідея має великий потенціал, оскільки у відповідності з концепцією компетентнісного підходу школа перестає бути «ланкою» і стає «центром» освітнього середовища, який визначає майбутнє науки, виробництва, мистецтва. Упровадження цієї концепції потребує певних змін у змісті освіти. У цілому зміст освіти буде спрямований на формування певних рис людини, основних компетенцій. Передбачається саме ключові компетенції зробити частиною державного стандарту, замінивши ними вимоги до підготовки випускників.

Це дозволяє здійснити і зміни цільових напрямів загальної середньої освіти в цілому. Мета освіти в умовах компетентнісного підходу — формування компетентної особистості, яка здатна вирішувати

різні проблеми, використовуючи засвоєні знання та уміння. Зміст освіти при цьому підході добирається на основі визначення компетенцій, які необхідні кожній людині. У відповідності з компетенціями визначаються проблеми, які учень навчається вирішувати, а навчальний матеріал групується навколо цих проблем.

Компетентнісний підхід, на думку Іваною Е. О. (2005), наближений до діяльнісного, але він більш результативний з урахуванням того, що можна виділити декілька узагальнених компетенцій, які об'єднують групу діяльностей на основі певних способів дій. Виділяються такі компетентності, які повинні бути представлені в допредметному змісті освіти: 1) володіння мовою культури, способами пізнання світу (включаючи навчально-пізнавальну та інформаційні компетентності); 2) узагальнені трудові — засвоєння норм, способів і засобів соціальної взаємодії; 3) комунікативна — формування готовності й здатності розуміти інших, будувати спілкування адекватно ситуації, що виникла; 4) компетентність у сфері особистісного визначення: формування досвіду самопізнання, усвідомлення свого місця в світі, виборі ціннісних, цільових, смислових установок для власних дій.

Одним із «ідеологів» компетентнісного підходу вважається Лебедев О. Е. (2004). Він розробив основні напрями перебудови освіти на основі компетентнісного підходу, при цьому передбачає змінити всі компоненти освітнього процесу — від цілей до результату. У такому випадку навчальний предмет повинен структуруватися навколо певних проблем, включати не тільки результати, але й перебіг рішення проблеми — не тільки наукових а й побутових. Наприклад, формування компетентності вирішення побутових проблем не потребує глибокого вивчення фізики, хімії, а тільки окремих фрагментів матеріалу. Аналогічно формування соціальної компетентності може бути спрямоване на розвиток здібностей будувати взаємовідносини з органами влади, виконувати соціальні функції. Відповідно пропонується називати навчальні предмети: «Побутові проблеми та їх рішення», «Я і навколишнє середовище», «Я в суспільстві» тощо.

Якщо в положеннях, що розроблені Лебедевим О.Е., відстежується ідея докорінної перебудови навчального процесу під провідну мету — формування компетентної людини, то Боголюбов Л.І. (1993) та Хуторської А.В. (2001) пропонують компетентнісний підхід включити в традиційний. У такому випадку компетентнісний підхід покликаний вирішити проблему удосконалення змісту освіти з метою зробити його практично орієнтованим.

Провідною функцією компетентнісного підходу буде визначатися практична спрямованість навчального процесу, включення ситуацій засто-

сування знань та умінь у конкретних життєвих умовах.

Синергетичний підхід. Поняття синергія (від, гр. *sinergia* — співробітництво) на сучасному етапі набуває принципово нове значення. Наука синергетика досліджує класичну взаємодію неоднакових, складних і відкритих систем (для обміну енергією, речовинами, інформацією), які знаходяться в постійному процесі саморозвитку завдяки природній здатності нових систем до самоорганізації. Сидоркин А. (1990) розглядає синергетичний підхід як педагогічний феномен, як складну внутрішню протирічну систему, яка володіє суб'єктною якістю й самоорганізується.

Один із засновників науки «Синергетика» та автор її назви Хакен Г. (1980) визначив синергетику як науку про «колективну взаємодію підсистем, що утворюють систему». За його визначенням це не тільки сумісна дія декількох факторів, які приводять до якісно нового результату, але й кооперативна взаємодія між елементами системи, при якій вони проявляють ознаки колективної поведінки. У результаті цього сукупність окремих елементів перетворюється в єдину цілісну систему.

Діяльнісний підхід. Значними можливостями ефективно організації освіти в цілому й фізкультурної освіти як її складової, володіє діяльнісний підхід. Цей підхід ґрунтується на принципах розвитку, предметності, активності, інтеріоризації та екстеріоризації, єдності внутрішньої й зовнішньої діяльності. У працях Асмолова А. Г., Бодалева А. А., Петровського А. В., Фельдштейна Д. І. (1989) діяльнісний підхід вважається визначаючим у розумінні природи особистості, її розвитку. Ключовою є теза про розвиток особистості в процесі діяльності. В основному діяльнісний підхід розглядається як засіб подолання вербального навчання, тому що основним способом існування особистості є процес, діяльність.

Головною ідеєю вітчизняної психології є розуміння того, що особистість формується в першу чергу в процесі соціальної діяльності. Новиков А.Д. (1967), визначаючи комплекс завдань, які вирішуються в сфері фізичної культури, зазначає, що всі вони повинні вирішуватися в процесі діяльності. У зв'язку з цим актуальним є розкриття внутрішніх механізмів функціонування фізкультурної діяльності (у контексті людської діяльності) тому що саме в ній розглядаються шляхи залучення людей до цього виду культури.

Провідна роль діяльності у формуванні людини як особистості доведена дослідженнями видатних вітчизняних психологів [Ананьєв Б.Г., Леонтьєв А.Н., Платонов К.К., Рубінштейн С.Л. та ін.]. Достатньо уваги цій проблемі приділили й науковці в сфері фізичної культури [Бальсевич В.К.,

Видрин В.М., Лубишева Л.И., Николаев Ю.М. та ін.]. Це пов'язано з тим, що діяльність людини, впливаючи на оточуючий світ, служить засобом задоволення її різноманітних потреб і одночасно фактором її фізичного, психічного й духовного формування як суспільно корисної особистості.

У структуру діяльності Николаев Ю.М. (1998) включає наступні компоненти: потреби й мотиви, цілі, умови їх досягнення, дії, операції. Леонт'єв А.Н. своїми дослідженнями доводить, що діяльність уявляє собою єдність двох сторін: внутрішньої (ціль, аналіз умов, схема дій, вибір засобів) і зовнішньої (фізична активність суб'єкта, взаємодія засобів з об'єктом або предметом діяльності, що входять до діяльності). Будь-яка діяльність людини співвідноситься з поняттями «потреба» та «мотив», що є одними з провідних її компонентів, що робить її усвідомленою й стійкою до перспективи. На це звертає увагу Николаев Ю. М. (1998), наголошуючи, що в реальній фізкультурній практиці під час виконання рухових дій у більшості випадків акцент зміщується на функціональний ланцюг (мета, засоби, результат) і не приділяється увага потребо-мотиваційному компоненту.

Надто часто це проявляється в практичній діяльності шкіл, де педагог акцентує увагу учнів на операційній стороні (вказуючи, яким чином необхідно виконати завдання), залишаючи без уваги причинно-наслідкові зв'язки (чому необхідно виконати дію саме таким чином) і ціннісно-сміслові орієнтири (тобто спрямованість на досягнення певних результатів). Таким чином, учень засвоює систему дій на рівні операцій: (ціль і засоби її досягнення задані і рефлексії не підлягають), а не на рівні дій (діяльності). Це не сприяє ефективності навчально-виховного процесу, яка в більшості визначається усвідомленою діяльністю.

Звідси, послідовність навчально-виховного процесу повинна передбачати наявність потреб і мотивів, інтересу й ціннісних орієнтацій. Ці ланки процесу є спонукаючим і організуючим початком та визначають характер відбору цілей і засобів їх досягнення, а також супроводжується розумовою діяльністю учнів. У такому процесі формується світогляд учнів, переконання, і свідоме ставлення до засвоєння цінностей фізичної культури. Досліджуючи питання удосконалення фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів Лях В.І. та ін. (1998) указують, що формування фізичної культури особистості повинно здійснюватися в межах теорії діяльнісного підходу.

Антропологічний підхід. Теоретичні основи антропологічного підходу заклали Лесгафт П. Ф., Пирогов М. І., Рубінштейн С.Л., Ушинський К. Д. Педагогічна антропологія, на думку Ушинського К.Д., орієнтує вивчати, навчати й виховувати людину в

усіх відношеннях, вона стверджує ідею про те, що людина є продуктом розвитку природи й суспільства, предмет і суб'єкт навчання й виховання, а її розвиток — основна мета навчально-виховного процесу. Антропологічний підхід орієнтований на інтеграцію знань про феномен людини в єдиний теоретичний конструкт, дослідження природи людини в її багатомірності. Це положення безпосередньо стосується фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Кожному учителю необхідно чітко розуміти, що клас є не «сірою» масою однакових в усіх відношеннях учнів, а певною кількістю яскравих індивідуальностей з певним рівнем інтелектуальної, фізичної та психічної готовності. Орієнтуючись на своєрідність кожного учня, необхідно науково обґрунтовано добирати зміст навчального матеріалу, методи, форми й засоби навчання.

Із точки зору **аксіологічного підходу** ціннісні орієнтири або ідеали людини можна умовно розподілити на три частини: перший — ідеали, які пов'язані з особистим життям, із власним «Я» (особисте, сімейне благополуччя, позитивний проект на майбутнє, особисте щастя), такі напрями діяльності, як фізичне, моральне, економічне та ін. повинні підготувати особистість учня до рішення життєвих проблем і завдань; другий — ідеали суспільні (інтереси певного соціального прошарку, благополуччя нації, держави); третій — вищі ідеали, на рівні яких відбувається певна реалізація ідей морального і суспільного виховання.

Гуманістичний світогляд як узагальнена система поглядів, переконань, ідеалів, будується навколо одного центру — людини. Людина є системо-утворюючим фактором, ядром гуманістичного світогляду. Різне ставлення до людей, суспільства, духовних цінностей, діяльності, до себе як особистості, тобто до світу в цілому, пов'язані з двома різними, хоча і взаємообумовленими, підходами: практичним і пізнавальним. Перший підхід пов'язаний з адаптацією людини до явищ, які швидко змінюються в часі і просторі, а другий передбачає пізнання закономірностей дійсності, яка її оточує. Роль механізму зв'язку між практичним і пізнавальним підходами виконує аксіологічний або ціннісний підхід, який виступає своєрідною сходинкою між теорією й практикою. За Тугаріновим В.П. (1968), цінності це не тільки предмети, явища та їх властивості, які потрібні людям певного суспільства й окремої особистості як засобу задоволення їх потреб, а також ідеї й спонукання у вигляді норм та ідеалів.

Сутність аксіологічного підходу може бути розкрита через систему принципів, до яких належать: рівність усіх філософських поглядів у межах єдиної гуманістичної системи цінностей; рівнозначність традицій і творчості визнання, необхідності вивчення та використання наукових досягнень мину-

лого й можливості відкриття нового в теперішньому й майбутньому; екзистенціальності (існування) — рівності людей, соціокультурний прагматизм замість суперечок про значення цінностей; діалогічності (замість байдужості й взаємовиключення). Цінності володіють не тільки пізнавальним, але й регулятивно — цільовим значенням для людини, які пов'язані з усвідомленням їх вибору.

В останній час увага до вивчення ціннісного аспекту посилилась і в сфері фізичної культури. Так Бальсевич В. К. та Лубишева Л. І. (2003) виокремлюють такі групи цінностей: інтелектуальні, рухового характеру, педагогічні, мобілізаційні, інтенційні. До інтелектуальних вони відносять: знання в сфері фізичної культури, які пов'язані з інтелектуальним потенціалом фізичної культури особистості. До рухового характеру — кращі зразки рухової діяльності, особистісні та суспільні фізичні потенціали, у цілому фізичну підготовленість, працездатність, здоров'я людини. До педагогічних цінностей — методику фізичного виховання, спортивного тренування, організацію фізкультурно-спортивної діяльності тощо. До мобілізаційних цінностей відносять ті, що пов'язані з раціональною організацією вільного часу, необхідністю швидкої оцінки ситуації, прийняття рішень, можливостям самовиховання. До інтенційних (спрямування, наміри, ціль, спрямованість свідомості, волі) — ціннісно-суспільну свідомість, фінансовоекономічне, матеріально-технічне й правове забезпечення, а також мотиви, інтереси, бажання займатися фізкультурно-спортивною діяльністю.

Узагальнюючи зазначене вище, можна констатувати, що в сфері фізичної культури особистості учня формується певна група цінностей: 1) фізичні (здоров'я, будова тіла, фізичні здібності, рухові уміння та навички, фізичний стан, фізична підготовленість); 2) психічні (швидкість мислення, емоційні хвилювання, уява, риси характеру, вольові якості); 3) духовні (знання, самоствердження, почуття самоповаги, естетичні, етичні, моральні якості, ідеали, авторитет тощо); 4) соціальні (рівень фізкультурних досягнень, змагання, фізкультурні свята і тощо).

Головною підставою впровадження акмеологічного підходу в систему фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів є положення про те, що цей процес повинен орієнтуватися на своєрідність особистості кожного учня, його «акме» (вершина), визначення її як найвищої цінності в суспільстві, забезпечення умов для самореалізації учнів в освітньому процесі, досягнення найвищих результатів у навчальній діяльності. Аналіз психолого-педагогічних досліджень і освітньої практики дає підстави для висновку, що акмеологічний підхід до проблеми становлення людини, а саме самореалізації та саморозвитку, визначає нові перспективи гуманізації й демократизації освіти в цілому, а та-

кож сприяє створенню нової системи фізкультурної освіти учнів

Провідна ідея впровадження акмеологічного підходу полягає в тому, що рівень організації навчальної діяльності учнів, їх фізичну підготовленість і, як наслідок, фізичний розвиток можна суттєво підвищити, якщо в педагогічному процесі реалізовувати акмеологічні ідеї досягнення інтелектуального й фізичного розвитку особистості учня, формування цілеспрямованої діяльності під час засвоєння змісту фізкультурної освіти.

Упродовж навчання в школі реалізація акмеологічного підходу забезпечує реалізацію різноманітних функцій фізичного виховання учнів 1-4, 5-9, 10-11 класів. Модель науково-методичної системи фізичного виховання базується на виявленні та впровадженні суттєвих положень акмеологічного підходу при якому здійснюється моніторинг якості фізичної підготовленості учнів і самомоніторинг учнями власних досягнень у процесі навчання. В основні складові моніторингу Рибалко Л. І. (2008) включає різні операції: аналіз, виявлення, діагностування, контроль, коректування, оцінювання, перевірка, прогнозування, управління. Окремим блоком у структурі моніторингу виділяються: зібрання, обробка (узагальнення), збереження й розповсюдження інформації. До основних напрямів Рибалко Л. І. (2008) відносить: підготовчо-орієнтовний; мотиваційно-стимулюючий; діагностико-інформаційний; актуалізаційно-прогнозувальний; проектувально-реалізуючий; коректувально-удосконалюючий; розвивально-творчий.

Наступні дослідження плануються спрямувати на вивчення проблеми впровадження інноваційних підходів з метою якісної реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання учнів фізичної культури різних ступенів загальноосвітніх навчальних закладів.

Висновки. У підсумку проведеного дослідження можна зробити наступні висновки: 1) в педагогічній науці, що вивчає дидактичні аспекти, достатньо ґрунтовно досліджуються питання впровадження інноваційних підходів при забезпеченні особистісно-орієнтованого навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів; 2) проблеми впровадження культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, аксіологічного, антропологічного та акмеологічного підходів у фізичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів на належному рівні не досліджуються; 3) науково-обґрунтоване впровадження зазначених підходів дозволить досягнути позитивних результатів тільки при комплексному їх використанні.

Конфлікт інтересів.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Література

References

1. Бальсевич, В.К., & Лубышева, Л.И. (2003). Новые векторы модернизации систем массового физического воспитания детей и подростков. *Теория и практика физической культуры*, (4), 56-59.
2. Боголюбов, Л.И. (1993). Обществоведение в современной школе. *Педагогика*, (3), 28-33.
3. Бондаревская, Е.В. (1997). Гуманистическая парадигма личности ориентированного образования. *Педагогика*, (4), 11-17.
4. Васьков, Ю. В. (2006). Комунікативна компетентність учителя. *Теорія та методика фізичного виховання*, (1), 44-46. URL: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/199>
5. Васьков, Ю. В. (2006). Концептуальні основи удосконалення програм з фізичного виховання для загальноосвітніх шкіл. *Теорія та методика фізичного виховання*, (2), 31-33. URL: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/209>
6. Васьков, Ю. В. (2010). Шляхи удосконалення навчального процесу з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах. *Теорія та методика фізичного виховання*, (6), 47-48. URL: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/635>
7. Иванова, Е.О., Осмоловская, И.Я., & Шалыгина, И.В. (2005). Содержание образования: культурологический подход. *Педагогика*, (1), 13-19.
8. Іващенко, О., Карпунець, Т., & Крiнін, Ю. (2014). Вікова динаміка функціональної, координаційної й силової підготовленості дівчат 8—9 класів. *Теорія та методика фізичного виховання*, (1), 34-42. doi:<http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2014.1.1043>
9. Краевский, В.В. (2000). Содержание образования: вперед к прошлому. М.: Педагогическое общество России, 36.
10. Лебедев, О.Е. (2004). Компетентносный подход в образовании. *Школьные технологии*, (5), 3-12.
11. Лях, В.И., & Копылов, Ю.А. (1998). Физическое воспитание учащихся общеобразовательной школы: состояние, перспективы, пути реорганизации. *Теория и практика физической культуры*, (9), 49-51.
12. Николаев, Ю.М. (1998). Теоретические аспекты содержания и человекотворческой сущности физической культуры. *Теория и практика физической культуры*, (4), 16-23.
13. Петровский, А.В. (1989). Новое педагогическое мышление. М.: Педагогика, 1989. 280 с.
14. Рибалко, Л.С. (2008). Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя. Автор. дис. докт. пед. наук. Харків, 42.
15. Сидоркин, А.М. (1990). Методологические функции категории «Воспитательная система школы». Сборник научных трудов. М.: НИИОП АПН СССР, 73-79.
16. Краевский, В.В., & Лернер, И.Я. (1983). Теоретические основы содержания общего среднего образования. М.: Педагогика, 352.
17. Новиков, А.Д., & Матвеев, Л.П. (1967). Теория и методика физического воспитания. Т.1. М.: Физкультура и спорт, 397.
1. Bal'sevich, V.K., & Lubysheva, L.I. (2003). Novye vektory modernizatsii sistem massovogo fizicheskogo vospitaniya detey i podrostkov. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury*, (4), 56-59.
2. Bogolyubov, L.I. (1993). Obshchestvovedenie v sovremennoy shkole. *Pedagogika*, (3), 28-33.
3. Bondarevskaya, E.V. (1997). Gumanisticheskaya paradigma lichnostno orientirovannogo obrazovaniya. *Pedagogika*, (4), 11-17.
4. Vas'kov, Yu. V. (2006). Komunikatyvna kompetentnist' uchyatelya. *Teoria ta metodika fizicnogo vihovanna [Physical Education Theory and Methodology]*, (1), 44-46. URL: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/199>
5. Vas'kov, Yu. V. (2006). Kontseptual'ni osnovy udoskonalennya prohran z fizychnoho vykhovannya dlya zahal'noosvitnikh shkil. *Teoria ta metodika fizicnogo vihovanna [Physical Education Theory and Methodology]*, (2), 31-33. URL: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/209>
6. Vas'kov, Yu. V. (2010). Shlyakhy udoskonalennya navchal'noho protsesu z fizychnoyi kul'tury v zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh. *Teoria ta metodika fizicnogo vihovanna [Physical Education Theory and Methodology]*, (6), 47-48. URL: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/635>
7. Ivanova, E.O., Osmolovskaya, I.Ya., & Shalygina, I.V. (2005). Soderzhanie obrazovaniya: kul'turologicheskii podkhod. *Pedagogika*, (1), 13-19.
8. Ivashchenko, O., Karpunets', T., & Krinin, Yu. (2014). Vikova dynamika funktsional'noyi, koordynatsiynoyi y sylovoyi pidhotovlenosti divchat 8—9 klasiv. *Teoria ta metodika fizicnogo vihovanna [Physical Education Theory and Methodology]*, (1), 34-42. doi:<http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2014.1.1043>
9. Kraevskiy, V.V. (2000). Soderzhanie obrazovaniya: vpered k proshlomu. M.: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii, 36.
10. Lebedev, O.E. (2004). Kompetentnosnyy podkhod v obrazovanii. *Shkol'nye tekhnologii*, (5), 3-12.
11. Lyakh, V.I., & Kopylov, Yu.A. (1998). Fizicheskoe vospitanie uchashchikhsya obshcheobrazovatel'noy shkoly: sostoyanie, perspektivy, puti reorganizatsii. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury*, (9), 49-51.
12. Nikolaev, Yu.M. (1998). Teoreticheskie aspekty sodержaniya i chelovekotvorcheskoy sushchnosti fizicheskoy kul'tury. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury*, (4), 16-23.
13. Petrovskiy, A.V. (1989). Novoe pedagogicheskoe myshlenie. M.: Pedagogika, 280.
14. Rybalko, L.S. (2008). Akmeolohichni zasady profesiynopedahohichnoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya. Avtor. dys. dokt. ped. nauk. Kharkiv, 42.
15. Sidorkin, A.M. (1990). Metodologicheskie funktsii kategorii «Vospitatel'naya sistema shkoly». Sbornik nauchnykh trudov. M.: NIIOP APN SSSR, 73-79.
16. Kraevskiy, V.V., & Lerner, I.Ya. (1983). Teoreticheskie osnovy sodержaniya obshchego srednego obrazovaniya. M.: Pedagogika, 352.

18. Тугаринов, В.П. (1968). Теория ценностей в марксизме. Л.: ЛГУ, 171.
19. Хакен Г. (1980). Синергетика. М.: Мир, 404.
20. Худолій, О. (2008). Методика планування навчальної роботи з гімнастики в школі. Теорія та методика фізичного виховання, (9), 19-35. doi:http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2008.9.454
21. Худолій, О. (2009). Технологія навчання гімнастичним вправам. Теорія та методика фізичного виховання, (8), 19-34. Отримано з <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/555>
22. Хуторской, А.В. (2001). Современная дидактика. Учебник для вузов. СПб.: Питер, 544.
23. Якиманская, И.С. (1996). Личностно ориентированное обучение в современной школе. М.: Сентябрь, 96.
24. Ivashchenko, O., Khudolii, O., Yermakova, T., Iermakov, S., Nosko, M., & Nosko, Y. (2016). Factorial and discriminant analysis as methodological basis of pedagogic control over motor and functional fitness of 14–16 year old girls. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(2), 442–451. doi:10.7752/jpes.2016.02068
25. Rogers, E.M. (1983). *Diffusion of innovations*. 4 Frae Press.
26. Dave, R.H. (1973). *Education permanente et programme seolaire*. Hamburg: Instikude I UNESCO pour L'education; Conucel de L'Europe.
27. Glaser, N. (1997). *We Are All Multi culturalists Now*. Harvard University Press.
17. Novikov, A.D., & Matveev, L.P. (1967). *Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya*. T.1. M.: Fizkul'tura i sport, 397.
18. Tugarinov, V.P. (1968). *Teoriya tsennostey v marksizme*. L.: LGU, 171.
19. Khaken, G. (1980). *Sinergetika*. M.: Mir, 404.
20. Khudolii, O. (2008). *Metodyka planuvannya navchannya navchal'noyi roboty z himnastyky v shkoli. Teoria ta metodika fizicnogo viovanna [Physical Education Theory and Methodology]*, (9), 19-35. doi:http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2008.9.454
21. Khudolii, O. (2009). *Tekhnolohiya navchannya himnastychnym vpravam. Teoria ta metodika fizicnogo viovanna [Physical Education Theory and Methodology]*, (8), 19-34. Url: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/555>
22. Khutorskoy, A.V. (2001). *Sovremennaya didaktika. Uchebnik dlya vuzov*. Spb.: Piter, 544.
23. Yakimanskaya, I.S. (1996). *Lichnostno orientirovannoe obuchenie v sovremennoy shkole*. M.: Sentyabr', 96.
24. Ivashchenko, O., Khudolii, O., Yermakova, T., Iermakov, S., Nosko, M., & Nosko, Y. (2016). Factorial and discriminant analysis as methodological basis of pedagogic control over motor and functional fitness of 14–16 year old girls. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(2), 442–451. doi:10.7752/jpes.2016.02068
25. Rogers, E.M. (1983). *Diffusion of innovations*. 4 Frae Press.
26. Dave, R.H. (1973). *Education permanente et programme seolaire*. Hamburg: Instikude I UNESCO pour L'education; Conucel de L'Europe.
27. Glaser, N. (1997). *We Are All Multi culturalists Now*. Harvard University Press.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Васьков Ю.В.

Харьковская гуманитарно-педагогическая академия

Реферат. Статья: 7 с., 27 источников.

Цель: определить пути совершенствования образовательного процесса по физической культуре в учебном заведении на основе внедрения инновационных подходов к организации деятельности учащихся.

Материалы и методы: опыт организации образовательного процесса по физической культуре свидетельствует об отсутствии внедрения инновационных подходов в деятельность общеобразовательных учебных заведений на основе личностно-ориентированного обучения.

Результаты: определены актуальные проблемы совершенствования учебно-воспитательного процесса на уроках физической культуры. Рас-

сматриваются теоретические аспекты и условия внедрения в учебный процесс таких современных инновационных подходов как: культурологический, компетентностный, синергетический, аксиологический, акмеологический и др. Раскрываются пути внедрения указанных подходов в реальный учебный процесс. Исследуются последствия влияния инновационных подходов на обеспечение в учебно-воспитательном процессе личностно-ориентированного обучения.

Выводы: доказано, что внедрение инновационных подходов способствует повышению уровня организации учебно-воспитательного процесса на основе личностно-ориентированного подхода к

учащимся. Определены некоторые сложности при организации обучения учащихся общеобразовательных учебных заведений на основе внедрения инновационных подходов.

Ключевые слова: обучение; личностно-ориентированный подход; культурологический; компетентностный; синергетический; аксиологический; акмеологический; деятельностный подходы.

INNOVATIVE APPROACHES TO ORGANIZING PHYSICAL EDUCATION OF PUPILS OF SECONDARY COMPREHENSIVE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Vaskov Yu. V.

Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy

Report. Article: 7 p., 27 sources.

The objective is to determine ways of improving the educational process in terms of physical training in a secondary comprehensive educational institution pursuant to the introduction of innovative approaches to organization of pupils' activity.

Materials and methods. The experience gained in organizing the educational process in terms of physical training demonstrates that secondary comprehensive educational institutions lack implementation of innovative approaches based on the learner-centered training.

Results. The paper determines the relevant problems in the educational process improvement at physical training lessons. It reviews the theoretical aspects and conditions of implementation in the academic process of such modern innovative approaches as culturological, competency-based, synergetic,

axiological, acmeological, and others, and outlines ways of implementing these approaches in the real academic process. The paper studies the consequences of the effect of the innovative approaches on ensuring the learner-centered training in the educational process.

Conclusions. The implementation of the innovative approaches proves to be contributing to the increase in the level of organization of the educational process with the learner-centered approach applied. The research determines certain complications when organizing pupils' training in secondary comprehensive educational institutions with innovative approaches implemented therein.

Keywords: training; learner-centered approach; culturological; competency-based; synergetic; axiological; acmeological; activity-based approaches.

Інформація про авторів:

Васьков Ю.В.: hgpa@kharkov.com; Харківська гуманітарно-педагогічна академія, пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна.

Цитуйте статтю як: Васьков, Ю.В. (2016). Інноваційні підходи до організації фізичного виховання учнів

загальноосвітніх навчальних закладів. *Теорія та методика фізичного виховання*, (4), 5-12. doi: 10.17309/tmfv.2016.4.1174

Стаття надійшла до редакції: 25.09.2016 р. Прийнята: 25.11.2016 р. Надрукована: 30.12.2016 р.